

PARAULES DEL RECTOR
A L'ACTE DE CELEBRACIÓ DEL NADAL DE 2007
A LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Amigues i amics,

En aquest acte de Nadal d'enguany hem decidit d'atorgar la medalla de la Universitat a aquelles persones de la nostra comunitat universitària que han tingut la generositat de dedicar una part important del seu temps i de les seves preocupacions i prioritats a la governança de la Universitat. Com sabeu, darrerament s'insisteix molt, amb raó, que la qüestió de la governança és una de les que més cal enfortir del nostre sistema universitari. Ho diré d'aquesta manera: al *Palazzo Pubblico* de la ciutat de Siena hi ha uns impressionants frescos del *trecento* del pintor Ambrogio Lorenzetti, anomenats *allegoria ed effetti del buono e cattivo governo*. La ciutat ben governada és una ciutat harmònica on tot, edificis a la ciutat, les terres llaurades al camp i els ciutadans encaixen perfectament. La ciutat mal governada, per contra, és un lloc sinistre, desencaxat i angoixant. Doncs bé, serveixi la concessió d'aquesta medalla com agraïment de tots plegats a la tasca duta per tantes persones, especialment per les avui guardonades, a favor del bon i harmònic govern que li cal a la nostra Universitat.

Alguns anys després que Lorenzetti pintés els seus frescos a Siena, mentre Fra Angelico pintava l'Anunciació per al convent de Fiesole que

es conserva al Museo del Prado, naixia a València, Lionor de Villena, una dona de reial llinatge, perquè el seu arbre genealògic connectava amb les cases reials d'Aragó i de Castella. Als quinze anys, ingressà al convent de les clarisses de la Santíssima Trinitat i prengué el nom d'Isabel de Villena, amb el qual esdevingué abadessa i escriví el llibre *Vita Christi*. Com diem a la felicitació de l'any nou de 2008, en aquest llibre s'expressa per primera vegada a la literatura catalana el punt de vista de les dones. I per això i perquè, atzarosament, el carrer que hi ha a Ciutadella entre el pàrking i l'edifici de Roger de Llúria duu el seu nom, hem decidit batejar amb el nom d'*Isabel de Villena* el programa d'igualtat de gènere que durant aquest curs dissenyarem.

La València del segle XV, que configura les circumstàncies de la vida d'Isabel de Villena, era una de les ciutats més importants del món. Allí es van escriure algunes de les millors obres de la nostra literatura, allí escrivien Ausiàs March o Joanot Martorell, i d'allí (bé, de Gandia, per ser exactes) varen sortir els Borja, Borgia en italià, que manarien a Roma durant dècades. També durant aquests anys, un metge valencià, Jaume Roig, va publicar *Espill o Llibre de les dones*, una de les obres més misògines de la literatura catalana i una de les expressions més acabades d'aquest gènere. Aquesta obra que conté un fresc impressionant de la societat del seu temps, aplega tots els tòpics que a la història els homes han descarregat en contra de les dones. Al tercer llibre, Salomó s'apareix en somnis al protagonista de l'obra i desgrana un reguitzell de greuges contra les dones. Així per exemple:

Al món no és
dona complida e proveïda
de saviea, virtuts, bonea
o de seny clar. No'n cal cercar,
car no n'hi ha.

És potser per això que Isabel de Villena, al seu llibre, fa dir a Salomó aquella frase que figura a la nadala de la Universitat: 'e los qui de dones malparlaran cauran en la mia ira'.

La lletra del *Gaudeamus igitur*, l'himne del món universitari, sembla que procedeix del segle XIII, encara que la música i el costum de cantar-lo en cerimònies universitàries és del segle XVIII alemany. Doncs bé, d'aquest himne només en cantem algunes, normalment tres, estrofes. Potser no tots sabeu que n'hi ha una, que no cal traduir, amb el següent contingut:

Vivant omnes virgines,
faciles, formosae
vivant et mulieres
tenerae, amabiles
bonae, laboriosae.

Òbviament ningú no gosaria cantar-la avui. Però potser sigui un símptoma de l'exclusió llegendària que les dones han sofert a la Universitat. Fins molt tard a les dones, com sabeu, no se'ls va permetre d'estudiar a la Universitat. I això ha contribuït al fet que entre els

universitaris quedi, massa a sovint, una mena de manera de fer *old boys club*, de bromes i facècies una mescla de col·legi major i servei militar, que deixa a les dones al marge. No estic en condicions de dir quant aquesta més o menys indefinida actitud és responsable de les dificultats de les dones per ocupar posicions acadèmiques amb les mateixes oportunitats que els homes. Dissabte passat a l'acte de graduació de la Universitat recordava als nous graduats i graduades que més impressionat que la dada que, a Espanya, només el 15% dels catedràtics són dones, és que mentre més del 80% dels homes catedràtics tenim fills, el 60% de les dones catedràtiques no tenen fills. Però, estic segur que si, tots plegats, ens conjurem per acabar en aquesta actitud algunes coses milloraran.

Avui l'aula de teatre ha tingut l'encert d'oferir-nos alguns textos de la Grècia clàssica (o textos que la rememoren, com el d'Espriu) que tenen una visió de la dona que hem de saber recuperar. M'hi vaig referir al discurs d'inauguració del curs i, per això, no hi tornaré. Però sí vull acabar amb aquest *dictum* de la *Lisístrata* d'Aristòfanes: 'les dones us ensenyarem com es fan les coses'.

Moltes gràcies, bones festes i el millor per al 2008 per a tothom.